

Justisdepartementet

Deres ref.: 18/3391

Oslo, 3. september 2018

**HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – HØRING OM FORSLAG
TIL ENDRINGER I OFFENTLEGLOVA M.M. - INNSYN I ELEKTRONISKE KALENDRAR
OG REGJERINGS-DOKUMENT M.M.**

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 4. juli 2018 om forslag til endringer i offentleglova m.m.

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Foreninga arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper.

I det følgende vil vi knytte noen kommentarer til de foreslåtte endringene i offentleglova m.m.

2. Innsyn i elektroniske kalendere

Rettspolitisk forening er negativ til forslaget om å unnta elektroniske kalendere fra retten til innsyn.

Rettspolitisk forening vil innledningsvis peke på begrunnelsen bak offentleglova. Grunnlovens § 100 fjerde ledd stadfester at offentligheten skal ha innsyn i forvaltningens dokumenter. Hensynet til demokrati, ytringsfrihet og kritikk mot makthavere, tilsier åpenhet og lett tilgjengelig informasjon om hva statsmaktene foretar seg. Videre følger det av grunnlovsbestemmelsen at innsynsretten kan begrenses ut fra hensynet til personvern og av andre tungtveiende grunner. Offentleglovas formålsbestemmelse inneholder de samme hensynene. Etter lovens § 1 er formålet med loven å legge til rette for at offentlig virksomhet er åpen og gjennomiktig, for nettopp å styrke informasjons- og ytringsfriheten. Dette skal

bidra til å ta vare på den enkeltes rettssikkerhet, tilliten til det offentlige og kontrollen fra allmennheten. Hovedregelen etter offentleglova er åpenhet og innsyn.

Rettspolitisk forening vil påpeke at departementet ikke har nevnt det konstitusjonelle grunnlaget for innsynsretten i høringsnotatet. Det legges heller ikke opp til en drøftelse av hvorvidt begrunnelsene til å begrense innsynsretten faktisk oppfyller kravet til tungtveiende grunner. Det er bekymringsverdig at Justisdepartementet hopper bukk over de relevante begrunnelsene som taler mot lovforslaget. Offentleglovas formålsbestemmelse blir bare overfladisk behandlet i høringsnotatets innledning, og under overskriften "Informasjonstilgangen for ålmenta" på notatets side 12.

Som begrunnelse for lovforslaget viser departementet gjentatte ganger til hensynet til forvaltningens tidsbruk. Effektivitet brukes som argument, men det sies ingenting om effektivitet som et viktig forvaltningsrettslig prinsipp. Dersom effektivitet skal brukes som et argument for å stramme inn allmennhetens adgang til innsyn, må dette være fordi det tjener et forvaltningsmessig formål å øke effektiviteten, ikke fordi de ansatte i forvaltningen skal slippe arbeidet med å gi innsyn.

Høringen viser til at det vil være tidkrevende å luke ut private gjøremål fra kalendere ved innsynsbegjæringer knyttet til en lengre tidsperiode. Rettspolitisk forening erkjenner at en effektiv forvaltning også er en del av et rettssikkert system, men mener at departementet tillegger dette hensynet for mye vekt. Det er ikke vurdert andre løsninger enn et generelt unntak fra innsyn. En nærliggende løsning vil være å utforme regler som innebærer at private gjøremål ikke skal legges inn i forvaltningsansattes jobbkalender.

Det gis heller ikke nok plass til å vurdere i hvilken grad det offentlige har interesse av å få innsyn i kalenderoppføringer. Departementet vektlegger på side 10 i høringsnotatet at en kalender ofte vil gi et uriktig bilde av den faktiske situasjonen, ettersom invitasjoner kan trekkes tilbake og arrangementer kan avlyses. Rettspolitisk forening mener denne vurderingen blir for enkel. Uavhengig av om et møte eller arrangement har blitt gjennomført eller ikke, er det av interesse å vite hvilke møter forvaltningsansatte og politikere har sagt ja til. Kalenderen kan gi et bilde av hvilke møter som prioriteres på en helt annen måte enn dokumenter man ellers kan be om innsyn i. En kalender fungerer som en oversikt, og gjør innsynsretten mer reell for sivilsamfunnet, som bruker kalendere for å få tak i aktuelle politikere, og til å skaffe oversikt over hvordan de bruker tiden sin. Det er av stor betydning at prosessen med å få innsyn er tilgjengelig og enkel nok til at også små organisasjoner og "vanlige folk" kan klare det. At prosessen er enkel gjør at muligheten til politisk påvirkning ikke forbeholdes pengesterke organisasjoner med ressurser til å ansette profesjonelle lobbyere.

At kalendere kan gi uriktig informasjon fremføres også som et argument på side 12 i høringsnotatet. Departementet skriver at muligheten for feil informasjon i kalenderoppføringene begrenser allmennhetens nytte av informasjonen. Det er ingenting som hindrer organet som gir innsyn i samtidig å gi tilleggsinformasjon, f.eks. at et møte ikke ble noe av. Dette er derfor ikke et tungtveiende argument for å unnta kalendere fra innsynsretten.

Departementet henviser gjentatte ganger til at innsyn uansett kan gis i innkomne e-poster og tilhørende vedlegg. Rettspolitisk forening vil peke på at det kan være vanskelig å vite hva man skal be om innsyn i når man ikke kan se oversikten kalenderen gir.

Et annet argument som får stor plass i notatet er at mange kalenderoppføringer uansett ville vært unntatt offentlighet etter dagens offentleglov. Slik fremstår lovforslaget som en lettvinnt løsning, der det er enklere å lage et generelt unntak for innsyn. Dette er en form for ikke-argumentasjon som vanskeliggjør besvaring av høringen. Rettspolitisk forening savner en erkjennelse av at høringsnotatet innebærer et inngrep i det offentliges innsynsrett, og dermed en argumentasjon for at dette er nødvendig.

Avslutningsvis vil Rettspolitisk forening gjenta at høringsnotatet mangler en grunnleggende avveining av sentrale konstitusjonelle prinsipper knyttet til offentlighetens innsynsrett. Grunnloven, som lex superior, oppstiller et konkret krav om tungtveiende grunner for å unnta dokumenter fra innsyn. Lovforslaget og høringsnotatet unngår viktige prinsipielle spørsmål i en sak som er viktig for demokrati, tillit og kontroll med statsmaktene.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Tonje Lilaas Larsen på tlf. 97 15 85 92 eller Embla Helle Nerland på tlf. 95 02 18 71, eller e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen

For Rettspolitisk forening

Tonje Lilaas Larsen og Embla Helle Nerland